

Mussen, Huizen, 22 maart 2024 | Gina Valkenhoff

Mussen halen soms acrobatische toeren uit, Hilversum, 19 juli 2019 | Monique Langezaal

Halsbrekende toeren van de Huismus

Carel de Vink

Toen wij jaren geleden ons huidige huis in Bussum betrokken, was een van de genoegens het 'mussenkoor' op warme zomeravonden. Drie tuinen vanaf onze achtertuin stond toen nog een lijsterbes (*Sorbus spec.*) die rijkelijk in het blad zat. Iedere avond verzamelden zich daar om te overnachten tientallen tot in sommige jaren wel honderd Huismussen die vrolijk kwetterden tot het donker werd.

Ik ontdekte dat in de wintermaanden een paar straten verderop hetzelfde fenomeen zich voordeed in een klimop (*Hedera spec.*), deels doorwoekerd door Bruidssluier (*Fallopia baldschuanica*), pal boven de voordeur van een woonhuis. Een plastic overkapping boven de ingang zorgde ervoor dat de stoep schoon bleef en de bewoners hun huis veilig voor een lading ongewenste 'projectielen' konden betreden. Deze luifel werd met enige regelmaat schoongemaakt. Inmiddels zijn beide toevluchtsoorden voor de nacht al enkele jaren, met de toenmalige menselijke bewoners, verdwenen.

Kapers

Gelukkig zijn de mussen gebleven. Pogingen om 's winters in een met klimop begroeide wand te overnachten lopen steeds uit op een ongelijke strijd met een groep van zo'n twintig tot dertig Spreeuwen, die deze plek kiezen als hun winterplekken in naburige coniferen volgeraakt blijken met soortgenoten. Of wanneer ze uit dergelijke groenblijvers worden verjaagd door Eksters die geen indringers in de nabijheid van hun nest dulden.

Waar de Huismussen nu precies overnachten is mij niet duidelijk. In de ochtend zie ik dat ze zich uit verschillende richtingen verzamelen. Blijkbaar gaat het niet langer om een enkele slaaplocatie, maar om meerdere. Favoriet als verzamelplaats zijn in de morgen een compacte hulst (*Ilex aquifolium*) en een fijnspar (*Picea abies*) met een hoogte van ongeveer vijf meter. Van daaruit wordt gefoerageerd in de omgeving. Een deel van het gevonden voedsel wordt in herfst en winter verstopt in voor Gierzwaluwen aangebrachte nestelstenen. Dat de lekkernijen daar niet echt veilig zijn, bewijzen de bezoeken van Kauwen en Eksters, die aan één poot hangend hun snavels in andermans zaken steken en zich verzekeren van een versnapering. Door er dan luidruchtig in groepjes omheen te fladderen doen de Huismussen hun best om deze voorraadkrakers te verjagen.

Competitie

De strijd om deze nestkasten voor hun nest te gebruiken vindt zijn hoogtepunt in februari, begin maart. Mannetjes zitten dan in de opening, terwijl andere mannen en vrouwen Huismus hen proberen te verjagen om hun plaats in te nemen. Maar al snel zijn de plekken verdeeld. Het gaat om broedgelegenheid voor de Gierzwaluw, aangebracht in 2018 na het isoleren van de pannendaken. Geleidelijk wordt er van deze holle stenen meer en meer gebruik gemaakt. Door Gierzwaluwen en door Huismussen. Een deel van de nestkaststenen is verzonken ingemetseld. Op andere plaatsen zijn de blokken tegen de muur aangebracht, waarbij het gaat om steeds vijf kasten per gebruikte muur. Duidelijk is dat de verzonken ingemetselde kasten die uitkijken op het zuidwesten favoriet zijn. Vorig jaar telde ik in vier van de vijf daar aangebrachte nestkasten broedende Huismussen, tegen twee in de eveneens op het zuidwesten gelegen, niet ín maar tégen de muur gemetselde. Een reeks opgemetselde blokken aan de noordoostkant, een ingemetselde reeks op het zuidoosten en een groep van vijf ingemetselde voorzieningen op het noordoosten telden elk een broedgeval. Een andere groep ingemetselde kasten op het zuidwesten in een huizenblok verderop bleef ongebruikt. Naar mijn idee komt dat door het ontbreken van bomen en struiken in de aanvliegroute. De betreffende muur vangt de volle zon

Huisman | Doortje van Dijk

en schuilmogelijkheden voor de mus zijn er niet. Vreemd is echter dat die muur ook voor de Gierzwaluw onaantrekkelijk lijkt. Dat is wel anders bij de eerder aangegeven, bij Huismussen bewoonde favoriete nestkastgroep.

Estafette

Zodra half mei de jonge mussen uitvliegen, worden de blokken veroverd door de kersvers aangekomen Gierzwaluw. Van de vijf kasten, waarvan er vier door de Huismus geannexeerd waren, werden er in 2023 ook drie bezet door zwaluwen. Daarvan hadden twee net een lichte jonge Huismussen opgeleverd. Een andere door de mus bezette nestkast had pech: de Gierzwaluw die zich er vestigde maakte aan dat te laat begonnen broedsel ruwweg een einde. Het derde zwaluwnest kwam in een door de mussen gemeden broedblok. Hadden ze dat ongebruikt gelaten omdat er daarin al drie jaar achtereen een gierzwaluupaar hun jongen grootbracht? Wat verklaart dan dat er die winter wel voedsel werd opgeslagen? Bovendien worden vrijwel alle beschikbare kasten overdag in het winterhalfjaar bij guur weer dankbaar gebruikt als schuilplek voor de Huismussen. Dan worden daarvoor zelfs de krappe vleermuiskasten gebruikt die tegen de daklijst zijn aangebracht.

Acrobatiek

Verbazend vind ik ook hoe gedurende het broedseizoen de Huismus zich weet vast te klemmen aan de stenen rond de nestopening. Eerst met lange slierten nestmateriaal, later met voer voor de jonge vogels op momenten dat ze buiten moeten wachten op het vertrekken van een partner. Lenig als een specht tegen een boomstam benutten ze de kleinste uitstulpingen in het metselwerk. Die behendigheid zie ik ook als de broedblokken in februari-maart worden verdeeld. Het onbeholpen bungelen aan één poot van plundersaars van hun

voorraad (en later ook nestmateriaal en zo mogelijk jonge vogeltjes) overtreffen ze als volleerde acrobaten. Gewoon met beide poten.

Iets soortgelijks gebeurt bij de hangers met vogelvoer in het koude seizoen. Soms hangen ze daarbij ondersteboven aan een pindakorfje. Dat had ik nooit verwacht. Als kind had ik bij een rijk voorziene voederplaats gezien hoe spechten, mezen, maar ook 'logge' vogels als Groenling en Ringmus op kaasblokken en vetbollen balanceerden. Vink en Huismus raaptten eronder op wat werd gemorst, want zij misten de

vaardigheid om op een slingerende snack hun evenwicht te behouden. Wanneer hebben Huismussen geleerd om zich te gedragen als een 'muurkruiper' of 'pindakorf-acrobaat'? Dat de Huismus ook wel slaapt in metselstenen met invliegvoorziening en onder dakpannen, verbaast mij niet. Iets wat overigens alleen gebeurt tijdens het broeden. Maar de lenigheid die hij aan de dag legt op de voerplaats en rond zijn nest vind ik wonderbaarlijk. Op de Huismus raak je nooit uitgekeken.

Huismusmannen bij neststenen | Gerda Baas

Ingemetselde nestkasten voor gierzwaluwen, die de mussen ook 'gebruiken'; Hilversum, april 2024 | Carel de Vink

Broeden in neststenen (sinds 2019 bijna jaarlijks in dezelfde aantallen) per muur:

1. Vijf ingemetselde kasten op ZW zijn favoriet: vier broedgevallen (en in 2023 een tweede of vervolgbroedsel) van de Huismus; drie (erna) van de Gierzwaluw. Daar ook een broedgeval Huismus in een holte achter de dakgoot in 2022.
2. Een soortgelijke plek (zelfde richting, zelfde aantal) verderop wordt niet (!) gebruikt. Niet door de mussen, niet door de zwaluwen. Deze kasten hebben geen luwte van tegenovergelegen huizen. Zon en wind hebben er vrij spel. Ook ontbreekt er struweel waar de mussen in kunnen vluchten. Zou dat iets verklaren? Maar voor de Gierzwaluw zou dat toch niet uitmaken.
3. Vijf kasten ZW niet in-, maar opgemetseld: een à twee broedgevallen van de Huismus (wisselt per jaar).
4. Vijf kasten (op de wand gemetseld) op ZO: een broedgeval van de Huismus en een van de Gierzwaluw.
5. Vijf ingemetselde kasten op NO: een broedsel Huismus.
6. Vijf ingemetselde kasten op NW: alleen in 2023 een broedsel Huismus.
7. Afgelopen jaar ging door het brutaalweg kapen door de Gierzwaluw van de ruimte een broedsel van de Huismus verloren.

